

Видавня Культурно-освітної Комісії УСДП. — Ч. 3.

ВОЛОДИМИР ДОРОШЕНКО:

ВАСИЛЬ СТЕФАНІК

(З нагоди 50-ліття уродин)

Львів, 1921.

Головний склад в адміністрації „Впереду“, Руська ч. 3.

ВИДАННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНОЇ КОМІТЕЇ.

Досі вийшли такі книжочки :

- Ч. 1. *Д-р І. Свенціцький*: Культурно-освітна праця в міжнародньому робітничому рухові.
- Ч. 2. *Д-р Богдан Чайковський*: Організація і завдання нашої культурно-освітньої праці.
- Ч. 3. *Володимир Дорошенко*: Василь Стефаник. (З нагоди 50-літніх уродин.)

ЦІНА одної книжочки 30 польських марок.

Замовлення і гроші треба посилати на адресу :

**Адміністрація „Вперед“, у Львові,
вулиця Руська ч. 3.**

З Америки й Канади можна пересилати гроші в режістрованому листі на адресу:

„Wpered“, Lwlv (Lemberg), East-Galicia.

Doroshenko-Zone in same list by Vasyl

Видавання Культурно-освітньої Комісії УСДП. — Ч. 3.

ВОЛОДИМИР ДОРОШЕНКО :

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК

(З нагоди 50-ліття уродин)

ЛЬВІВ, 1921

За редакцію відповідає Іван Квасниця
Головний склад в адміністрації „Вперед“, вул. Руська ч. 3

Українська література до недавнього часу мала головне село. Предметом, героєм її був мужик. Почавши від „Наталки Полтавки“ поезія, драма й проза оспівували селян, їх побут, життя й звичаї. І не дивно, адже тільки український мужик був носієм української національності, бо все, що здійснювалося понад ним, було чуже, не українське, або в кращому разі півукраїнське: московське або польське на Україні і в Галичині, німецьке на Буковині.

І бажаючи піднести своє, рідне, бажаючи утвердити його, мусіли діди й прадіди наші звертатися до самотнього джерела української стихії — до мужика. Під сільською стріхою, під сірою свитою мусіло шукати підвалин українського руху, оправдання його.

Минув романтизм і сентименталізм. На зміну йому прийшов реалізм і боротьба з абсолютним та назадництвом у громадсько-політичному житті, боротьба за справедливий лад, за вільне життя пригноблених і утиснених.

І знову „менший брат“ для українського письменника міг знайтися тільки на селі, — це був український кріпак за панщини, це був український зарібник і наймит після скасування кріпацтва.

І знову поза всім реалізмом, поза тою правдою життя, яку намагався схопити мистець, бачимо його самого, бачимо українського інтелігента-народця, або трохи пізніше демократа—соціаліста й революціонера. Той самий предмет, той самий герой, а всеж у літературній творі чуєш інший час, інший дух.

Не тільки тому, що герой живе в іншій, трохи зміненій обстанові — мотиви автора, пружини його творчості йнакші, світогляд його інший.

Це робить із літературного твору прекрасну ілюстрацію до історії громадського руху, етапів його розвитку.

І коли візьмемо наших видатних белетристів, то якби ми навіть не знали ні їх біографій, ні часу повстання їх творів, то всеж уложили їх у їх природній послідовності: Когляревський, Квітка — на Великій Україні, Федькович за її кордоном; Марко Вовчок, Нечуй-Левицький і Мирний над Дніпром, а Франко в Галичині. А рівночасно в парі з еволюцією громадською йде й еволюція самої зовнішньої форми літературного твору.

І от у ряді цих талантів, що описували життя українського села, чільне місце займає й наш славний ювілат. Він безперечно між ними найвишній, перевищує їх усіх і силою свого таланту й експресією свого малюнку й артистичністю літературної форми. Стефанік задля цих своїх прикмет письменник уже не тільки український, а й світовий. Що це так — докажем

тому численні переклади його чудових новельок на чужі мови.

У нас же Стефанік правдиво модерний письменник. Він достойно завершує період панування мужика в українській літературі.

В коротких нарисах, кількома штрихами малює він мужицьке життя, а як вірно, глибоко й тонко він його схопив, як широко захопив!

Усе життя селянське переходить у цих дрібних оповіданнях перед нашими очима: діти, дорослі, старі; весілля й похорони; праця й забава, а передусім — безконечне лихо поневільної, безпросвітної праці, страшний тягар мужицького злиденного існування.

Це не колишня ідилія, не аболіціоністський трактат, не соціалістична брошура, — це страшне оскарження цілого бездушного капіталістичного ладу, що давить і визискує білого мурина.

З стихійною силою суне капіталістична машина й без жалю й милосердя перетравлює, виварює мужика в своєму котлі. Обдирає його з усього й робить із нього папіра, що б'ється в тенетах визиску, як муха в павутині.

Правдиве дантєйське пекло на цім світі, в бідній, хлопській країні, що не вибилася ще з кайданів чужонаціонального фєвдалізму, а сталася тимчасом колонією для сусідніх промислово розвинених країв, ринком збуту для що найгірших їх продуктів — покидьків їх промисловости. Це не країна багатих барерів куркулів і не країна фабричних

димарів із численним, розвиненим і свідомим пролетаріатом. У Східній Галичині куркуль явище спорадичне, це країна бідних рільників-халупників та наймитів.

Погляньте до Стефаникових оповідань — цих блискучих ілюстрацій економічного й соціального ладу Галицької України. Що ви там побачите? — Саму-но голоту, зубожілих селян, що з жалем згадують колишні кращі часи, коли жити було легше.

„Тісно стало“, „тісні роки настали“ — балакають мужики („Засідання“). „Гет люде падут у долину так, якби їх хто трутив у бульбону“ („З міста йдучи“). „Аді, ваш тато ще мав ґрунт і воли, а ви вже зарібний чоловік“ (вид.) *Галицька*

І Стефанік малює нам життя цих людей, що стратили або тратять ґрунт і живуть у тісних, безвихідних просто обставинах, — життя нещасливих зарібників. Вони або поневіряються в наймах, або гарують на своїм ґосподарстві, судорожно чіпляючися за ту скибу укоханой землі, яка випорскує з їх мозолистих рук. Тяжким одчаєм перейнята їх боротьба за гіркий насущник і не лише вона їм ні крихти радости, ні вдоволення, тільки самий сум і горе.

Звідси той чорний серпанок, яким оповиті сливе всі оповідання Стефаніка, й той трагізм, що віє майже з кожної його картини. Це трагізм самого життя його персонажів. Нема щастя, нема провітку, нема радости — ні в родинній життій,

ні в дітях, ні в праці; якийсь ніби злий дух, якесь фатум нещастя носить ся над бідними людьми, що вміють лише працювати, як машина, в роді того Івана Дідуха, що його годі відрізнити від його власного коня („Камінний хрест“), вміють схилитися перед панською силою, як Данило („Май“) і заглушувати свої терпіння бійкою та п'янством.

Митро бє дитину й жінку — з горя й біди („Осінь“), Лесиха бє чоловіка за п'янство („Лесева фамілія“), Семен і Семениха „мусять“ битися в свято („Побожна“), бють люде без милосердя злодіїв („Злодій“), бідні бють на весіллі багачів („Суд“), наймити куркулів („Палій“), Тимофій збиткується над жінкою („З міста йдучи“)...

Пе Антін („Синя книжечка“), пе дяк Базьо („Давнина“), без просипу запивається Лесь („Лесева фамілія“), пе майстер (з оповіданні з тим самим наголовком), пе Проць, набираючися хоробрости перед жінкою („У коршмі“)... Це одинокий спосіб приспати своє горе, забути ся бодай на хвилику в своїм, позбавленім усякої радости життій, котре так без жалю, так жорстоко давить селянина.

В тяжкій боротьбі за існування чоловік не бачить радости ні в дітях, ні в старих: вони лише камінь на його шиї.

Гриць Летючий з розлуки від голоду топить власну доньку („Новина“), Андрій, хоч як любить свою стару матір, а може їй побажати тільки одного: „Коби хоть Бог змилувавси та муки вам дов-

гої не дав тай лежі гнилої, аби вас бързо сьбри-
тав" („Святий вечір“). Старий Катрусин батько,
що любить свою хору доньку, не може одначе
вдержатися, щоб не скавати: „Кобисте позди-
хали, тобим раз поховав, тай збуси!“ („Катру-
ся“). Також Іван у „Кленових листках“ говорить
до кумів про діти таке: „Най їх і зараз сифатає
тай мене з ними! Овва, ото бисми втратили рай
на землі і маетки лишили!“ А знову дід і баба
нарікають на дорослі діти, що не дбають за ста-
рих батьків („Діти“, „Ангел“).

І ця жорстокість зрозуміла — вона виклика-
на злиднями, в яких живуть люди, і простотою,
примітивністю їх психології, їх погляду на життя.

Це одначе не якісь звироднілі дикуни, подібні
до звірів, хоч і як тяжко часом відрізнити робочу
людину від її робочої худоби. І Андрій любить
магір та пам'ятає про неї у святий вечір, і Іван із
„Кленових листків“ журиться над долею дітей, що
змалку вже в роботі, замість віддаватися власти-
вим їх віку радощам, і батько Катрусі, такий су-
ворий і лихий від каторжної праці, несміливо дає
яблуко своїй хорій донці.

Це тяжкі умови такими зробили людей, бо
певне, що тоді, як ще не було тісно й був сякий-
такий достаток, був і усміх на устах, і весела піс-
ня й лагідне слово. Та й особистої гідності було
більше. Каторжна праця й безземелля не пригно-
блювали так селянина, не робили з нього двоно-
гої звирини. Але то все минулося, „перевексклюва-

лося“, тепер „Жиди з панами цілий світ займили“
 („Засідання“). Бідному безземельникові ніде дітися.
Темний і безпорадний, гнугий недолею крутиться
він у зачарованій колі свого життя, не вмючи вийти
з нього й лякаючися всього, що поза ним.

Та й куди йти й що почати? В нерозвиненому
промислово краю нема йому виходу. Міста — це не
місця приложення зайвої робочої сили, де б ви-
блявся пролетаріат. Це — лиш адміністративні
пункти, де сидять пани й урядники, що судять, зди-
рають податки й беруть до війська бідного селю-
ха, — страшні й чужі йому осередки, де він не
вміє повернутися, де чуває себе несвійсько. Все
там пахне для нього криміналом... Який несміливий
мужик перед паном, перед городянином, як боїть-
ся він взагалі міста і всього, що в'язане з ним, на-
пр., рекрутчини, про це чудові рядки знайдете
в оповіданнях „Такий панок“, „Стратився“, „Ви-
водили з села“.

Але голод і нужда сильніші від страху й при-
в'язання до свого села, до своєї скибки землі. Гонять
вони людей у світ шукати кращої долі. Хто, як
Антін із „Синьої книжечки“ бере у війта службо-
ву, робітничу книжку і йде з села. Хоч і як тяж-
ко йому виступати з своєї хати, хоч і приспа його
не пускає, хоч і ліс шумить, словами говорить:
„Вернися, Антоне, до хати“, він іде, а „темний світ“
наперед його.

Але кохаючи землю й не знаходячи у себе
в краю цього так привичного варстату праці, пу-

скається наш селянин дійсно на край світа, за море, геть аж в Америку, куди манить його 'уява про земельний простір.

Стефаник, очевидно, не міг поминути цього важного моменту в житті галицького селянина. В його „Каміні/мухресті“ знаходимо чудовий опис, як трудяща родина кидає рідне село, аби за морем, в далекій Канаді знайти собі стільки землі, щоби не гинути. Гірко кидати Іванові та його жінці рідне обійстя, банно старому за своїм горбом, на котрим стратив своє здоров'я, туск страшний бере його, але що робити, коли в рідному краю для нього нема місця. „Ця земля не годна кілько народу здержіти тай кількі біді вітримати. Мужик не годен і вона не годна... І саранчі нема і пшениці нема. А податки накипають... Ой з'золили нас, так нас ймили в руки, що з тих рук ніхто нас не годен вірвати, хиба лиш тікати!“ І старий марить: „Кобим учинивси серед такої пустині — лиш я та Бог аби був! Абим ходив, як дика звір, лиш кобих не видів ні тих жидів, ні панів, ні ксьондзів. О' тогди би на зивалоси, шо-м пан!“ Бо тут, на рідній землі пекло: „Били та катували наших татів та в ярем запрягали, а нам уже кусня хліба не дають прожертги...“

До Канади радби забрати своїх діти від тешнього „пругання“ й Іван із „Кленових листків“. Про Канаду думає й Митро в опов. „Осінь“. Не годен він „ані вбути, ані вгорнути, ані нагодувати“ родини. І от з роздуки кинувши діржавий

чобіт, який узявся направляти, тікає з хати „слухати за Канаду“. Навіть малий Андрійко („Мамин синок“), чуючи розмови старших, говорить, що поїде до Канади: „Озму дьидю та й маму та й Івана вуйниного тай гет поїдемо“.

Еміграція й сліпий стихійний протест у виді дикої розправи в своєму крузі — ось усі ті засоби реакції на гніт, які знає той період мужицького життя, що його описав Стефаник. Пасивність і безвладність та інертність — це його характеристичні ознаки. Майже всі персонажі Стефаника — люди одної масти. Индивід майже не вирізняється в сірої маси. Сливе всі дієві особи разом творять одну колективну постать, з однаковою нескладною психологією, яка знайшла в Стефанику знаменитого обсерватора.

Ніхто мабуть краще від нього не схопив усі риси цієї мужицької психології, ніхто краще не виявив перед нами мужика і його душу.

Яку ні візьмуть із Стефаникових новельок, кожда під цим оглядом правдива перлина, а всі разом розгортають перед нами цілу панораму злиденного мужицького життя від народження до смерті. І не знаєш, котра з цих перлин краща, — такі гарні (всі вони).

Візьмуть його описи старих бабів, хочби в „Шкода“, „Ангел“, „Сама самиська“, „Святий вечір“, або старих хлопів у „Діти“, „Скін“ — як тонко підмічена кожда рисочка і як уміло виявлена без шаржу, без зайвого слова. А мужик із його вічною

думою про землю: „Землю цулуй, де си поступиш, бо вона ци твоя, ци чужа, то ти з неї жнеш... Грунт то спосіб до всего, як твій є. Він тебе загриє і накрие і погодує і честь тобі поведе“ („Сон“). А згадувані вище „Кленові листки“, або „Камінний хрест“, де короткими штрихами змальоване ціле життя мужицьке, або такі зворушливі картини рекрутчини, як „Виводили з села“ й „Стратився“, чи такі жахливі картини помсти, як „Суд“, „Злодій“, „Палій“, — все це талановиті полотна, де виведене ціле мужицтво з усіма його радощами й болями. Дуже добре змальовані у Стефаника також діти, напр. Семенко, що татові обід несе („Кленові листки“), Доця, що вчить мужиків („Підпис“), мамин синок — в оповіданні під тим самим наголовком.

Скрізь — у хаті, в церкві, в полі, в корчмі, на васіданні, у бійці, на похороні й весіллі, в місті і з міста йдучи, — скрізь бачимо мужика як живого, бачимо колективну істоту цієї окремої породи людської, своєрідного *hominis rustici*.

Автор скрізь малює один і той самий тип — той пересічний тип малоземельного мужика, який становить переважачу більшість сільського населення. Декуди лише стрічаємося з трохи відмінними типами — заможнішого селянина й зовсім убогого наймита — пролетаря зарібника, вороже настроєного до сільської аристократії. Багачі, напр., „Басараби“, але тут на першому плані не соціальні різниці, а психопатологічна сторона цілої мужицької ро-

дини, що кінчить самогубством наслідком дідичної хвороби, до речі незвичайно мистецьки описаної. Поза тим маємо двох сільських антиподів у новелі „Палій“ — це багач Андрій Курочка і убогий наймит його Федір.

Тут, а також в іншому оповіданні („Суд“) виступають уже досить виразно класові протилежності в такій здавалося б однаковій сільській масі. По своєму звичаю автор тільки короткими штрихами їх зазначає, але незвичайно виразно й опукло. Варто навести початок першого оповідання, де змальована тяжка, безжалісна й скупа мужицька буржуазія.

Ось її представник — український кулак, куркуль, рідкий оказ нашого галицького бафера:

„Сільський багач — Андрій Курочка сидів коло стола, обідав, — не обідав, а давився кожним куснем. Домашня челядь входила до хати, вносила заболочені цебри, сварила, метушилася і вивосила їх між худобу. Багацькі діти і слуги були брудні і марні. Вони двигали на собі необтесаний і тяжкий ярем мужицького багатства, котре ніколи не дає ані спокою, ані радости ніякої. Сам багач найгірше томився у тім ярмі, найбільше проклинав свою долю і безнастанно підгоняв своїх дітей і наймитів“. Тремтючи, щоб не спастись на дно, кулак жорстоко вивискує свого наймита і не дивно, що голодняки — наймити ненавидять рідних експлоататорів і при кожній нагоді стараються їм

відплатитися. Товариші Федора по панській службі, при виборах воліють продати свої голоси панові, ніж іти разом із газдами, бо, мовляв, скрізь — і в читальні і в церкві і в канцелярії скрізь багач за столом, а наймит коло порога. „Та ми маємо з вами бути?“ — питаються наймити газдів. Взаїмна ворожнеча і в іншому випадку („Суд“) переходить у криваву розправу.

Та клясові різниці, клясова диференціяція села тільки ледве зачеплена у Стефанька, як і взагалі життя відірваного від рідлі наймита пролетаря: їх убогі форнальські хатки в панській економії, їх гульня в підміських шинках („Палій“), убогий похорон убогої дитини міського злидаря („Похорон“).

Стефаньк це поет не пролетарів, а дрібного убогого селянства, яке стоїть по середині між двома клясами.

Всі його симпатії, очевидно, на боці цього убогого сільського люду, „трудоного“, скававши по теперішньому, селянства. І хоч як укрився автор із своїм власним обличчям, як зраджуючи себе ні раву в своїх новелях, не висуваючи ніде й не говорючи ні слова від себе, це мимо всього видко скрізь. Видко, як автор любить цих своїх сірих героїв, як болить його їх горе, як радіє він із ними їх малими радощами. Є кілька нарисів, що відрізняються змістом від решти: „Дорога“, „Вечірня година“, „Мое слово“. Це наскрізь автобіографічні речі, в яких автор говорить сам

про себе, про свій світогляд і свою творчість. І вони то передусім дають нам ключ до зрозуміння його душі, його симпатій і антипатій.

От яке признание читаємо в нарисі „Мое слово“:

„Праворуч мене сине поле і чорні скиби і білий плуг і пісня і піт солений.

Ліворуч чорна машина, що з червоного рота проклоном стогне...

Слово своє буду острити на кремені моєї душі і намочене в труті-зіллю пускати буду на ліво...

І слово своє ломати буду на ясні соняшні промінчики і замочу його в кожній чічці і пускати буду на право“.

На ліво — це місто, на право — село.

Стефаньк отже сам признає себе співцем села, а не міста, яке він щиро ненавидить.

Показим обличчя автора безперечно видніє в таких творах, як „Лист“, „Підпис“, „Мамин синок“, „Засідання“, де з симпатією змальовані нові люди і нові явища на селі, в масі своїй таким же пасивним і боявким.

Поруч із хрунями війтами, поруч із загудюканими мужиками, що бояться всього, як криміналу, і стоять осторонь від виборів і від читальні, появляються нові люди, як от Петро Антонів і Никола, Івана старого син („Засідання“), як Федір, що сидить у тюрмі за те, що „своє право тримав“, і Никола Семенів, „шо в школах він си вчѣт“ („Лист“), як

Михайло Косминка („Мамин синок“), що й сина навчив говорити: Я „луский радикал“. Це вже представники нового руху на селі — радикального, симпатичного або члени тої партії, до котрої належить і сам автор.

Але ці нові люди, які невдовзі покажуть своїм батькам, братам і дітям інший вихід, ніж утечу за море, внесуть у темну масу світло національної й соціальної та культурної свідомости, ледве позначені автором. Тло його оповідаць — убоге, пасивне село, де боються, терплять і гинуть у сітях визиску та павперизуються дрібні земельні „власники“, без просвітки й надії на кращу будучність.

Їх власне малював Стефаник, як сам признається, в нарисі „Дороба“: „Пішов... Аж людей спіткав. Вбиті по коліна в землю вони у безтямній многости падали і здоймалися.

Чорними долонями стручували піт з чола і великими руками ловилися землі.

Втома валила їх, вони душили за собою свої діти і ревіли з болю.

Здоймалися і падали...

Він читав ті лиця і велику пісню болю на них.

З їх губів зливав слова, з чолів вичитав мисли, а з сердець виссав почування...

Читав їх ровпуку і їх бевсилу“.

Так Стефаник змалював нам старе село, напередодні його свідомости.

Під цим оглядом його нариси мають те саме

значіння, що й „Наші люди на селі“ Грицька Григоренка, де теж змалдоване таке саме село на Великій Україні. Тільки Стефаник як ~~артист~~ стоїть без порівняння вище й дав нам твори високомистецького значіння.

Нове село жде ще свого поета. Стефаник останній бард старого мужицького життя, останній співець народницького (в широкому значінні цього слова) періоду нашого письменства. Його дві знані збіорчки „Дороба“ й „Моє слово“ славетно закінчують цей період, даючи незвичайно реальну, цілком об'єктивну, а заразом високо-артистичну картину мужицького життя за пачування капіталізму.

Але стоячи в одній ряді з своїми попередниками, наш ювілят значно відрізняється від них — і талантом і формою. Форма його вже модерна, далека від тих розтяглих широких описів давніх малярів нашого села. Його оповідання це короткі новелі, без жадного етнографізму, поза сільським жаргоном, який одначе вводиться не ради етнографізму як такого, а для реалістичного змалювання життя. Не виявляючи ніде себе безпосередньо, вмів Стефаник коротко, двома-трьома штрихами описати людину й оточення. Під цим оглядом новелі Стефаника просто незрівнянні й становлять незвичайно цінний вклад у нашу бідну літературу.

Та обдарувавши її своїми двома збіорчками, Стефаник на довший час замовк. Дехто з критиків пробував пояснити цю мовчанку тим, що годі,

мовляв, мистцеві годуватися самими-но картинами горя, годі без кінця реагувати на ці картини *).

Це привабливе пояснення мусіло б ми прийняти, якби не знали, що в теці Стефаніана знаходиться ціла нова збірка. Два нові оповідання вдалося таки пару літ тому видістати від автора. Обидва вони присвячені переживанням галицького села підчас російської інвазії („Марія“ в альманасі покійного Я. Весоловського „Кривавого Року“ і „Діточка пригода“ в буковинському календарі „Бесіди“, оба появились 1917 р.).

Цікаві вони вже задля самого факту своєї появи, свідючи, що творчість письменника не висхла, натхнення його не вичерпалося. А друге, цікаві вони своїм новим змістом — перед нами вже не те затуркане село, яке малював письменник у перших своїх збірках. Можна тільки жаліти, що автор чомусь скупиться пускати в світ інші. Мавши нову збірку, можна б докладніше спинитися на новій добі в творчості письменника, покиж що доводиться опирати свій суд головню на перших виступах.

І тут мусимо сказати, що Стефанік якось відразу, від перших своїх спроб став твердою ногою на ниві рідного письменства. Він наче не розвивався, а вже готовим, виробленим письменником увійшов у нашу літературу.

*) Пор. М. Данько. „Украинская Жизнь“ 1913, кн. 1, ст. 65.

Двадцять літ тому, пару літ перед появою збірки „Моє слово“, ось яку високу оцінку дав Стефаніковій творчості покійний Франко:

„Василь Стефанік може найбільший артист, який появилсь у нас від часу Шевченка. Що визначає всі його оповідання, сильніші і слабші, довші й коротші, обік сильного, як океан глибокого чуття, що тремтить у кождім слові, чується в кождій рисочці, так це власне той необхідний артистичний такт, який велить йому все і всюди задержати міру. Стефанік — абсолютний пан форди. Він, здається, не дбає про увагу читача, не вживає ніяких риторичних штучок, щоб притягти, прикувати її до себе. Його оповідання пливе, бачиться, спокійно, з елементарною силою, але власне цією елементарною силою воно захоплює й нашу душу. Стефанік ніде не скаже зайвого слова; з делікатністю, гідною всякої похвали, він знає, де зупинитися, який деталь висунути на ясне соняшне світло, а який лишити в тіні. В мальованню він уміє бути й реалістом і чистим ліриком — і проте ніде ані тіни пересадки, переладкування, бомбасти, неприродности. Це правдивий артист із божої ласки“ (Див. збірку „Молода Україна“, Львів 1910, ст. 81).

До цієї оцінки деякого ледева що можна докинути. Всі інші критики, від вступного слова д-ра Ст. Смал-Стоцького до першої збірки Стефаніка „Синя книжечка“ (1899 р.) аж до нашого часу, однодушно підносять високий артизм

письменника. Варто підчеркнути, що Франко так високо цинив Стефаника, що сам перекладав його оповідання на німецьку мову, щоб познайомити світ із новим світилом української літератури.

Уродився Василь Стефаник 28. квітня 1871 р. у селі Русові, снятинського повіту, в селянській родині. До гімназії ходив у Дрогобичі й Станиславові, а вищу освіту здобув на університеті у Відні і Кракові на медичному відділі. Надаючи Стефаник до радикальної партії і з'являючись її був посланцем до австрійського парламенту.

Перші його оповідання появилися 1897 р. в „Праці“ В. Будзиновського, а два роки пізніше вийшла й перша збірка „Сина книжечка“ заходом і з передмовою д-ра Ст. Смоль-Стоцького (Чернівці 1899; 2-е вид. Львів 1918 — без цієї передмови, але з статтею Вол. Гнатюка „Кілька уваг про мову творів В. Стефаника“).

Дальші збірки були такі: „Каміянний хрест“ (Львів, 1900), „Дорога“ (1901 р.; 2-е вид. 1917), „Мое слово“ (1905) і збірки „Дорога“ й „Мое слово“, видані Українською Видавничою Спілкою, вийшли між іншим і обидві перші збірки.

Крім того вибір оповідань вийшов у виданні київського „Віку“ („Оповідання“, Спб. 1905).

З перекладів на чужі мови окремими збірками вийшли: по польськи „Klondwe liście“ (Львів, 1904) в перекладі М. Мочульського, по чеськи „Povídky“ (Прага, 1905) в перекладі К. Рипача і по російськи „Рассказы“ (Спб. 1907) в перекладі В. Ковиненка.

З статей, присвячених Стефаникови, слід відмітити такі:

1) Г. Алексинській, П'євец погибающей деревни. Передмова до російського видання оповідань, ст. III—XXI.

2) Хр. Алчевська, Мужичька дитина, 1911, ст. 16.

3) О. Грицай, в „Українському Прапорі“ (Відень 1921, ч. 20 з 22/V; передрук в „Українському Вістнику“ ч. 118 з 19/VI).

4) Ол. Грушевський, „З сучасної української літератури“, Київ (1-е вид. 1909, ст. 132—137; 2-е 1918, ст. 117—121).

5) М. Євшан, „Під прапором мистецтва“, Київ, 1910, ст. 103—108.

6) С. Єфремов, Історія українського письменства (1 і 2 вид., Спб. 1911, ст. 441—443; 3-е вид. Київ, 1917, ст. 417—418), 4 вид. м. II, Львів, 1919.

7) А. Крушельницький, Szkice z ukraińskiej literatury współczesnej, Коломия 1910, ст. 34—41.

См. 270-272

8) Б. Лепкий, Василь Стефаник. Літературний нарис. Львів 1903, ст. 31 (коротка по німецьки в „Ruhenische Revue“ 1903, ст. 262—265).

9) М. Троцький (М. Данько), Край скорби (Новеллы и рассказы В. Стефаника). „Украинская Жизнь“, Москва 1913, кн. 1, ст. 59—67.

10) Ів. Труш, Wasyl Stefanyk. Eine Silhouette, „Ukrainische Rundschau“, 1909, ст. 219—226.

11) Леся Українка, Малоруські писателі на Буковині. „Живнь“ (Спб.), 1900, кн. 9, ст. 129—132.

В АДМІНІСТРАЦІЇ „ВПЕРЕДУ“

можна дістати отсі книжки:

В. Левинський: Народність і держава. Ціна 100 мар.

Евген Гуцайло: Завдання громади, короткий нарис завдань комунальної політики. Ціна 50 марок.

Писання Івана Франка: Нарис історії українсько-руської літератури. Ціна 100 марок.

Проф. Р. Віппер: „Джерела нашої культури“, переклав Володимир Дорошенко. Ціна 20 марок.

Володимир Дорошенко: Життя і слово, статті на літературно громадські теми. Ціна 100 марок.

І. Свенціцький: Винниченко. (Спроба літературної характеристики). Ціна 60 марок.

І. Свенціцький: Нариси з історії української мови XI—XVIII. в. Ціна 100 марок.

І. Свенціцький: Словник українсько-польський і польсько-український. Ціна 100 марок.

М. Галущинський: Шевченко — поет життя і чину. Ціна 20 марок.

М. Галущинський: Михайло Драгоманів — ідеолог нової України. Ціна 20 марок.

М. Галущинський: Національне виховання. (Статті і замітки.) Ціна 20 марок.

Др. Павль Натопн: Народня культура і культура особистости. Ціна 100 марок.

Л. Білецький: Поезія та її критика. Ціна 30 марок.

Д-р Іван Куровець: Життя і здоровля людей, популярно-наукова біологічно-гігієнічна розвідка. — Ціна 50 марок.

В. К.: Січові Стрільці. Їх історія і характер. Ціна 30 марок.

Олесь Бабій: Шукаю людини. Ціна 30 марок.

Великий календар „Вперед“ з 1920 р. Ціна 60 мар.
Маєва одноднівка „Вперед!“, 1920. Збірка статей
і віршів. Ціна 20 марок.

Маєва одноднівка „1 МАЙ 1921“. Ціна 20 марок.

О.м. Терлецький: Як будував і як руйнував український народ. Ціна 30 марок.

Д-р Ол. Тисовський: Мир і війна у мурашок. Ціна 30 марок.

Ол. Мицюк: Земельні реформи на Україні. Ціна 30 марок.

В. Дорошенко: Шевченко і його думки про громадські справи. Ціна 30 марок.

Д-р Іван Раковський: Які люде живуть на нашій землі? Ціна 30 марок.

О.м. Терлецький: Кінець світа. Ціна 30 марок.

Мих. Галуциньскій: Одвинія і громада. Ціна 30 марок.

Карта України, оглядова карта українських земель, після карт проф. д-ра *Степана Рудницького* (дотичнож сумежних теріторій: білоруської, польської і чехословацької після карти *Любомира Нідерле*), формат 37+22 см. — Ціна одного примірника 4 марки, десять примірників 30 марок.

Переписний листок: *Тарас Шевченко*, виданий в Токіо, в Японії. Ціна 20 марок.

Висилається тільки за попередним надісланням грошей. Без грошей не посилається. На поручену пересилку треба долучити 20 марок.

Адресувати: Адміністрація „Вперед“, у Львові, вулиця Руська ч. 3.

З Америки й Канади адресувати: „Wpered“, Lwlv (Lemberg), East Galicia.

ВОЖДЕ ТОВАРИСТВО І КОЖДА ЧИТАВВНЯ,

кождий робітник і селянин та кождий, хто цікавиться суспільно-політичними справами,

нехай передплачує

щоденну газету, орган української соц.-дем. партії

„ВПЕРЕД!“

Місячна передплата вносить: в краю 200 мп., за границю подвійно.

Передплата до Америки й Канади вносить 6 долларів річно, 3 долари піврічно.

Кожного четверга виходить популярне число „Вперед“, призначене для тих, що не можуть передплачувати щоденного часопису. Передплата четвергового числа вносить 120 марок чвертьрічно.

Коли хто сам не може заплатити за часопис, нехай збере до себе кількох знайомих і нехай до спілки запише собі щоденний часопис.

Наші емігранти в Америці повинні передплачувати „Вперед“ для своїх рідних у старому краю.

Замовлення і гроші посылайте на адресу:

Адміністрація „Вперед“, у Львові, вул. Руська ч. 3.

З Америки й Канади можна посилати гроші дрефтом або в реджістрованому листі на адресу:

„Wpered“, Lwlv (Lemberg), East Galicia.

**Калєндарик „Впереду“
на 1922 рік.**

— — Ціна 40 польських марок. — —

Замовлення і гроші посилати на адресу:

**Адміністрація „Впереду“, у Львові,
вулиця Руська ч. 3.**

(„Wpered“, Lwiw [Lemberg], East Galicia.)
